

SPIS TREŚCI

Przedmowa do wydania niemieckiego	5
I. Wprowadzenie do najważniejszych problemów historii filozofii	7
1. Filozofia antyczna	9
1.1. Ogólne tematy filozofii, a w szczególności metafizyki	9
1.2. Początki metafizyki: Anaksymander, Parmenides, Heraklit	11
1.3. Podstawowa myśl Platona, Arystotelesa i neoplatonizmu	13
2. Problemy średniowiecza	19
2.1. Przejście metafizyki antycznej w średniowieczną	19
2.2. Stopnie realności. Bóg jako <i>ens realissimum</i> . Dowody na istnienie Boga	21
2.3. Teologia apofatyczna. Mikołaj z Kuzy	22
2.4. Problem jednostkowania	23
2.5. Spór o uniwersalia	25
3. Przemiana obrazu świata u progu nowożytności	27
3.1. Zasada przyczynowości i celowości	27
3.2. Przełom nowożytnego ujęcia prawa przyrody	30

3.3. Zmiana kosmicznego obrazu świata	32
4. Przewrót w teorii poznania i dalszy jej rozwój	35
4.1. Nastawienie krytyczne i problem przekraczania granic w dwóch typach metafizyki	35
4.2. <i>Intentio recta</i> i <i>intentio obliqua</i>	37
4.3. Problem indukcji	38
4.4. Kartezjusz. Pytanie o <i>realitas obiectiva</i>	38
4.5. Nauka o dwóch substancjach i problem dualizmu psychofizycznego: Kartezjusz, okazjonalizm, Spinoza, Leibniz	39
4.6. Sensualizm i idealizm: Locke i Berkeley	45
4.7. Hume	48
5. Kant (systematyczna prezentacja)	51
5.1. Rodzaje sądów	51
5.2. Syntetyczne sądy <i>a priori</i> . Formy naoczności: przestrzeń i czas	53
5.3. Kategorie i ich wyprowadzenie z tabeli sądów	56
5.4. Transcendentalna dedukcja czystych pojęć intelektu	58
5.5. Trojaka synteza we wszelkim poznaniu	59
5.6. Ograniczenie kategorii	60
5.7. Rzecz sama w sobie	61
5.8. Substancja i przyczynowość	64
5.9. Dialektyka transcendentalna	66
5.9.1. Paralogizmy czystego rozumu	66
5.9.2. Pierwsza i druga antynomia	67
5.9.3. Antynomia przyczynowości i problem wolności	68
5.9.4. Czwarta antynomia	73
5.9.5. Idea teologiczna. Krytyka dowodów na istnienie Boga	75
5.10. Znaczenie krytycznej pracy Kanta	77

5.10.1. Dwojaka władza sądenia. Celowość jako zasada regulatywna	78
II. Wprowadzenie do współczesnego myślenia filozoficznego	83
6. Teoria poznania	85
6.1. Poznanie jako jeden z wielu aktów transcendentnych. Poznanie jako trójczłonowy stosunek	87
6.2. Sześć aporii problemu poznania	88
6.2.1. Aporia pierwsza. Ponadprzedmiotowość przedmiotu	88
6.2.2. Aporie tego, co aposterioryczne i aprioryczne	90
6.2.3. Aporia prawdy	92
6.2.4. Aporia świadomości problemu i postępu poznania	95
6.3. Zasadnicze typy prób rozwiązania problemu poznania	96
6.3.1. Realizm naturalny, naukowy i metafizyczny	98
6.3.2. Możliwości rozwiązań idealistycznych: Berkeley, Kant, Fichte	99
6.3.3. Monistyczne próby rozwiązań. Plotyn, Spinoza	102
6.4. Ontologiczny szkic stosunku poznawczego	102
6.4.1. Obojętność przedmiotów wobec ich poznawania. Rozwiązanie pierwszej aporii	104
6.4.2. Omówienie aporii tego, co aprioryczne	106
6.4.2.1. Możliwości identyczności kategorii poznawczych i bytowych	107
6.4.2.2. Dwustronna częściowa identyczność; konsekwencje historyczne	108

6.4.2.3. Kategorie częściowo identyczne: przestrzeń i czas	111
6.5. Omówienie aporii poznania aposteriorycznego	114
6.5.1. Sprzeciw wobec treści poznawczej postrzeżenia	114
6.5.2. Ciężar rzeczywistości postrzeżenia. Postrzeżenie jako fakt niezaprzeczalny i nie do końca rozwiązywalny problem	116
6.6. Aporia prawdy	120
6.6.1. Ważność problemu. Komplikacje	121
6.6.2. Pewne rozwiązanie przez dwoistość źródła naszego poznania. Konsekwencje	122
6.7. Świadomość problemu i postęp poznania	125
7. Stanowisko człowieka w świecie	131
7.1. Szersze potraktowanie tematu	131
7.2. Człowiek w sytuacji	132
7.3. Definicja działania	133
7.4. Cztery czynniki warunkujące stanowisko człowieka (przewidywanie, wpływanie na wydarzenia przyszłe, wolność, wrażliwość na wartości)	135
7.5. Szczególny rodzaj determinacji przez wartości	139
7.6. Personalizm Schelera	142
8. O strukturze świata realnego	145
8.1. Świat jako uwarstwiony	146
8.2. Stosunek przekształcenia między bytem nieorganicznym a organicznym	147
8.3. Stosunek nadbudowy między bytem psychicznym i dwiema niższymi warstwami	149
8.4. Właściwości warstwy duchowej	151
8.5. Kategorie	153

8.5.1. Kategorie fundamentalne	153
8.5.2. Prawa kategorialne	154
8.5.2.1. Prawa układu warstwowego	154
8.5.2.2. Prawa zależności	156
8.5.2.3. Prawa zgodności	159
8.5.3. Zysk z perspektywy kategorialnej. Roszczenie „krytyki kategorii”	161
8.5.4. Konsekwencje dla problematyki wolności i dziejów	163
8.6. Kategorie modalności. Ontologiczne pojęcie możliwości	165
8.7. Człowiek w stosunku do poszczególnych warstw świata	168
9. Etyka	171
9.1. Etyka i estetyka jako obszar niezupełnej realności	171
9.2. Podstawowe pytania etyki	172
9.2.1. Różnorodność odpowiedzi udzielanych przez eudajmonizm i inne moralności	173
9.2.2. Cnoty Arystotelesowskie. Teoria μεσότης. Synteza wartości	175
9.2.3. Antynomie wartości	178
9.2.4. Zjawisko zmiany moralności	181
9.2.5. Problem poznania wartości	181
9.3. Pozycja wartości moralnych w królestwie wartości w ogóle	183
9.3.1. Stosunek fundowania między wartościami moralnymi a wartościami dóbr	185
9.3.2. Rozróżnienie między wartością zamierzoną a wartością intencji	186
9.3.3. Granica możliwości osiągnięcia i realizacji wartości moralnych	188
9.4. Trudności w pojęciowym sformułowaniu dobra. Imperatyw kategoryczny Kanta i jego granice	190

9.4.1.	Dobro jako teleologia wartości wyższej (definicja tymczasowa)	198
9.4.2.	Hierarchia wartości; odczucie wartości jako jej kryterium	199
9.4.3.	Antynomia w istocie dobra i jej rozwiązanie. Dobro jako teleologia wyższej wartości pozytywnej i ateologia niższej wartości negatywnej	201
9.4.4.	Konsekwencje dla struktury hierarchii w królestwie wartości	204
9.4.5.	Synteza wyższych wartości moralnych	206
9.4.6.	Wędrowka spojrzenia aksjologicznego. Konsekwencja dla syntezy wyższych wartości moralnych	208
9.5.	Problem wolności	211
9.5.1.	Druga antynomia w problemie wolności: antynomia powinności	212
9.5.2.	Dwojaka wolność w samookreśleniu osoby	213
9.5.3.	Nie rozwiązany do końca problem wolności	214
10.	Estetyka	217
10.1.	Estetyczna strona świata. Minimalna siła determinacji wartości estetycznych. Ujęcie wartości estetycznych	217
10.2.	Dalsze właściwości sfery estetycznej. Prawo posiadania. Subiektywna ogólność	220
10.3.	Stosunek przejawiania się	222
10.4.	Cztery możliwości analizy piękna	223
10.5.	Analiza przedmiotu. Podział na plan pierwszy i drugi w sztukach plastycznych. Szczegółowość dramatu	224
10.6.	Plan pierwszy i drugi w sztukach nieplastycznych	226

10.7. Życie dzieła sztuki i jego konsekwencje	233
10.8. Wielowarstwowość dzieła sztuki	235
10.9. Stosunek między typem planu pierwszego i planu drugiego	237
11. Rozważania końcowe	243
11.1. Obraz świata filozofii. Możliwość samoświadomości świata. Pokrewieństwo filozofii, religii i sztuki w odniesieniu do metafizycznej reszty problemowej	243